Re. Remiss - äldreplanYvonne Claesson till: Umeå kommun, landstinget@vll.se, margit.lundgren1@telia.com, Gunnel Eriksson, bengt.roukus@gmail.com, Christer Fredriksson (christer.fredrik@telia.com), roger@glasogern.se, hans.hollander@telia.com, alicenilsson@telia.com, ebj49@hotmail.com, kerstin.hammarberg@gmail.com, karlsune1941@gmail.com, Jaakko Honkanen (jaakko.honkanen@gmail.com), ewa.maria.miller@gmail.com, jari.prosi@bredband.net, michael.lindblad@umu.se, backen@pro.se, berghem@pro.se, ersboda@pro.se, holmsund@pro.se, hornefors@pro.se, obbola@pro.se, savar@pro.se, teg@pro.se, umea@pro.se 2017-12-29 13:24
Kopia: Pernilla Henriksson, Nils Enwald, Helen Abrahamsson, "Emma Nord"

4 Attachments

Protokollsutdrag äldrenämnden § 121.pdf Äldreplan - Missiv och remissinstanser.pdf Remisslista.pdf

Äldreplan 171207.pdf

Hej

Blivit uppmärksammad på att själva äldreplanen saknas. Ber om ursäkt för detta.
Nu finns den bifogad.
I övrigt gäller svarsdatum och information enligt nedan.

Med vänlig hälsning
Yvonne Claesson

Yvonne Claesson
Nämndsadministratör
Enheten för stöd och utveckling
090-161012
yvonne.claesson@umea.se

-
Umeå kommun
Socialtjänsten
Skolgatan 31
901 84 Umeå
www.umea.se/kommun

Hej

Missiv - Remiss Äldreplan

Äldrenämnden beslutade 2015 att ta fram en ny äldreplan. Planen skulle arbetas fram i nära dialog med politik, verksamhet, brukare, brukarföreträdare och medborgare för att spegla befolkningens behov och utgöra grunden till planeringen för framtidens äldreomsorg.

Bifogat finns remiss, lista över remissinstanser och beslut äldrenämnden § 121, 2017-12-21.

Ni har möjligheten att komma med synpunkter på äldreplanen senast den **28 februari 2018.**
Synpunkterna skickas till aldrenamnden@umea.se.

Med vänlig hälsning
Yvonne Claesson

Yvonne Claesson
Nämndsadministratör
Enheten för stöd och utveckling
090-161012
yvonne.claesson@umea.se

Umeå kommun
Socialtjänsten
Skolgatan 31
901 84 Umeå
www.umea.se/kommun

§ 121
Diarienr: ÄN-2016/00040

Remiss Äldreplan

Beslut

Äldrenämnden beslutar att skicka ut förslag till äldreplan på remiss enligt remisslista i bilaga. Remissvar ska ha inkommit senast den 28 februari 2018.

Ärendebeskrivning

Äldrenämnden beslutade 2015 att ta fram en ny äldreplan. Planen skulle arbetas fram i nära dialog med politik, verksamhet, brukare, brukarföreträdare och medborgare för att spegla befolkningens behov och utgöra grunden till planeringen för framtidens äldreomsorg.
Syftet med äldreplanen är att med ett tydligt målgruppsfokus och ett antal strategier visa hur äldrenämnden vill utveckla äldreomsorgen inom Umeå kommun över en tioårsperiod samt försöka beskriva hur behoven kan komma att se ut i framtiden. Äldreplanen ska vara ett verktyg för att styra, förändra och förbättra äldreomsorgen i Umeå. Under perioden 2018-01-08 till och med 2018-02-28 finns möjligheten att komma med synpunkter på äldreplanen. Synpunkterna skickas till aldrenamnden@umea.se.

Arbetsutskottets beslutsordning

Yrkanden

Saasha Metsärantala (FI) yrkar att föreslå nämnden att lägga till finska delegationen och samiska delegationen i remisslistan.

Propositionsordning

Ordförande finner att arbetsutskottet godkänner Saasha Metsärantalas (FI) yrkande om att föreslå nämnden att lägga till finska delegationen och samiska delegationen i remisslistan.

Nämndens beslutsordning

Yrkanden

Saasha Metsärantala (FI) yrkar att under rubriken Kommunikation och information (s.15) ändra till:

- Det gäller t.ex. dem som har svårigheter att kommunicera av språkliga eller andra skäl.

Propositionsordning
Ordförande ställer bifall mot avslag och finner att nämnden avslår Metsärantalas (FI) yrkande.

Nämnden har därmed beslutat att skicka ut förvaltningens förslag till äldreplan på remiss enligt remisslista i bilaga.

Reservationer
Saasha Metsärantala (FI) reserverar sig till förmån för eget yrkande.

Beslutsunderlag
Äldreplan 171130
Missiv – Remiss äldreplan
Remisslista

Beredningsansvariga
Frida Hald, utredare

Beslutet ska skickas till
Enligt remisslista

UMEÅ KOMMUN

2017-11-27

Missiv - Remiss Äldreplan

Kommunfullmäktige antog 2006 en handlingsplan för äldreomsorgen i Umeå kommun för perioden 2006-2009. Handlingsplanen följdes upp av dåvarande socialnämnden under 2009 för att utvärdera genomförda aktiviteter och resultat. Äldrenämnden beslutade 2015 att ta fram en ny äldreplan. Planen skulle arbetas fram i nära dialog med politik, verksamhet, brukare, brukarföreträdare och medborgare för att spegla befolkningens behov och utgöra grunden till planeringen för framtidens äldreomsorg.

Som ett steg i detta anordnades en workshop med tjänstemän och politiker. I medborgardialogen anlitades tjänstedesignföretaget Joyn Service Design för att arbeta med frågeställningen – Hur är det att bli och vara äldre i Umeå kommun? Deras rapport har presenterats för Umeå kommuns pensionärsråd och äldrenämnden. Rapporten har även varit ett underlag i framtagande av det slutliga förslaget till äldreplan.

Syftet med äldreplanen är att med ett tydligt målgruppsfokus och ett antal strategier visa hur äldrenämnden vill utveckla äldreomsorgen inom Umeå kommun över en tioårsperiod samt försöka beskriva hur behoven kan komma att se ut i framtiden. Äldreplanen ska vara ett verktyg för att styra, förändra och förbättra äldreomsorgen i Umeå.

Ni har möjligheten att komma med synpunkter på äldreplanen senast den **28 februari 2018**. Synpunkterna skickas till **aldrenamnden@umea.se.**

Umeå Kommun

Postadress 901 84 Umeå
Besöksadress Skolgatan 31A
Tel växel 090-16 10 00 (växel)

Ledning och stab ÄN

Frida Hald

Adresslista remissutskick äldreplan

Namn	**Adress**
Jämställdhetsutskottet	KS
Anhörigföreningen för bättre äldreomsorg	margit.lundgren1@telia.com
Frivilligcentralen i Umeå	Gunnel.eriksson@umea.se
Nämnden förfunktionshinder och primärvård	VLL
SKPF	bengt.roukus@gmail.com
SPF	
Sydporten Hörnefors	christer.fredrik@telia.com
Skärgården Holmsund-Obbola,	roger@glasogern.se
Björken	hans.hollander@telia.com
Rönnen	alicenilsson@telia.com
Umeå Norra	alicenilsson@telia.com
Umeå Västra	ebj49@hotmail.com
Sävarådalen	kerstin.hammarberg@gmail.com
RPG	karlsune1941@gmail.com
Finska klubben	jaakko.honkanen@gmail.com
Umeå Demensförening	ewa.maria.miller@gmail.com
Sverigefinska delegationen	jari.prosi@bredband.net
Delegationen för samiska språket	michael.lindblad@umu.se

PRO	
Backen	backen@pro.se
Berghem	berghem@pro.se
Ersboda	ersboda@pro.se
Holmsund	holmsund@pro.se
Hörnefors	hornefors@pro.se
Obbola	obbola@pro.se
Sävar	savar@pro.se
Teg	teg@pro.se
Umeå	umea@pro.se

Äldreplan 2018–2028

UMEÅ
KOMMUN

Innehållsförteckning

Inledning 3

Syfte 3

Framtidsvision och målbild 3

Nationell kvalitetsplan för äldreomsorgen 4

Samverkan 4

Utveckling och uppföljning 4

Förebyggande insatser 6

Boende, samhällsplanering och infrastruktur 9

Definitioner - olika boendeformer för äldre 10

Vård och omsorg 12

Digital transformering och välfärdsteknik 13

Kommunikation och information 14

Kompetensförsörjning 15

Inledning

Syfte

Äldreplanen beskriver genom ett antal strategier hur äldrenämnden vill utveckla äldreomsorgen inom Umeå kommun över en tioårsperiod. I planen beskrivs också hur behoven kan komma att se ut i framtiden.

Äldreplanens syfte är att vara ett strategiskt verktyg för att styra, förändra och förbättra äldreomsorgen i Umeå kommun. En mer detaljerad beskrivning av planerade aktiviteter inom ett till fyra år finns i dokumentet uppdragsplan.

Målbild

Genom förebyggande arbete, tidiga insatser och ett rehabiliterande och habiliterande arbetssätt skapar äldreomsorgen förutsättningar för kommuninvånare över 65 år att leva ett gott liv i så hög utsträckning som möjligt.

De insatser och det stöd som ges syftar till att stärka invånarnas förmåga att leva ett självständigt liv. Kommuninvånarna får sina behov tillgodosedda med minsta möjliga väntan efter beslut om beviljad insats och de möter kompetent personal. Umeå kommun är i framkant när det gäller att utveckla och tillämpa sociala insatser som ger positiva effekter för enskilda, grupper och samhället i stort.

Bakgrund

2006 antog kommunfullmäktige en handlingsplan för äldreomsorgen i Umeå kommun för perioden 2006–2009. Handlingsplanen följdes upp av dåvarande socialnämnd under 2009 för att utvärdera genomförda aktiviteter och resultat.

2015 beslutade äldrenämnden att ta fram en ny äldreplan. Planen skulle arbetas fram i nära dialog med politik, verksamhet, brukare, brukarföreträdare och medborgare för att spegla befolkningens behov och utgöra grunden till planeringen för framtidens äldreomsorg.

Tjänstedesignföretaget Joyn Service Design anlitades för att arbeta med medborgardialog utifrån frågeställningen "hur är det att bli och vara äldre i Umeå kommun?". Den rapport som medborgardialogen resulterade i presenterades för Umeå kommuns pensionärsråd och äldrenämnden. Den har även skickats på remiss till berörda föreningar och organisationer, och slutligen varit ett underlag vid framtagandet av äldreplanen. I arbetet med underlag till äldreplanen identifierades tre olika men typiska livssituationer. Livssituationerna exemplifieras i tre personporträtt, dessa presenteras i äldreplanen.

Det finns också en regional äldreplan. Kommunfullmäktige beslutade 2017-03-27 att anta den reviderade *Äldreplan Västerbotten 2013–2020 med utblick mot 2040*.

Nationell kvalitetsplan

Regeringen har tillsatt en utredning för att ta fram en nationell kvalitetsplan för vård och omsorg av äldre personer. Syftet är att genom långsiktiga insatser inom strategiskt viktiga områden säkra utvecklingen av god kvalitet i den framtida äldreomsorgen. Utredningen föreslår åtgärder som syftar till högre kvalitet och effektivitet, bättre förebyggande och rehabiliterande insatser, tryggad personalförsörjning och användning av välfärdsteknologi. Utredningen konstaterar även att det krävs insatser både från äldreomsorgen enligt socialtjänstlagen och från landstingens och kommunernas hälso- och sjukvård för att äldre personer ska få vård och omsorg av god kvalitet.

Den nationella kvalitetsplanen understryker att det inte finns några snabba lösningar eller snabba åtgärder för att ta tillvara de utvecklingsmöjligheter som finns inom vård och omsorg för äldre personer idag. Åldrandet gör inte oss människor mer lika bara för att vi blir äldre. Vissa behov blir däremot vanligare, som exempelvis att behöva hjälp med hemmets skötsel samt behov av vård och omsorg. Hur vi vill att dessa behov ska tillgodoses är olika beroende på våra tidigare erfarenheter, livssyn och personlighet. Detta är en utmaning för de som utför vård och omsorg, som gärna tenderar att utformas lika för alla. Mångfald i äldreomsorgen är inte bara en mångfald av aktörer, utan också en mångfald i och hur de insatser som utförs. Det är en utmaning att vara lyhörd för den person som får omsorgsinsatserna och dennes anhöriga. En sådan människosyn ska vara grundläggande för all vård och omsorg om äldre personer. Den ska bygga på varje människas lika värde, rätt att bestämma över sig själv, rätt till trygghet och rätt att bli bemött med respekt. Den nationella kvalitetsplanen beskriver att det ska vara möjligt att jämföra hur det ser ut 2034 och hur det såg ut 2019, detta genom ett systematiskt sätt att följa upp vården och omsorgen om äldre personer.

Vikten av samverkan

För att underlätta för invånaren och för att klara av framtida utmaningar krävs en ökad samverkan med landstigets hälso- och sjukvård och med privata aktörer. Samverkan är också en förutsättning för att säkerställa kommande vård-, omsorgs-, och kompetensbehov. Det behövs nya samarbets- och organisationsformer med tydliga uppdrag och processer för informationsspridning, kommunikation, förankring, beslut och uppföljning.

Utveckling och uppföljning

Äldreomsorgen ska använda ett systematiskt kvalitetsarbete för att utveckla och säkra kvaliteten i verksamheten. Egenkontroller, utredning av klagomål och avvikelserapportering ska uppmuntras, vara ett stöd i utvecklingen och leda till förbättringar. Genom att utgå från evidensbaserad praktik säkerställs kvaliteten i verksamheten. Evidensbaserad praktik innefattar både vetenskaplig och medarbetares kunskap samt den äldres egna erfarenheter.

Lagstiftning, föreskrifter, nationella riktlinjer samt forskning är grunden för hur verksamheten bedrivs.

Detta ställer krav på en god omvärldsbevakning i nära samarbete med andra aktörer inom den offentliga och privata sektorn samt akademin. Systematiska jämförelser och analyser med andra jämförbara kommuner är ett sätt för att kunna bedöma och identifiera förbättringar för verksamhetens kvalitet. Äldreplanens strategier och resultat ska följas upp och utvärderas med jämna intervall under planperioden.

Personporträtt 1: Britta 68 år

Britta är 68 år och har nyligen gått i pension. Hon är ett av tre personporträtt som beskriver olika livssituationer för äldre inom Umeå kommun. Britta är en fiktiv person. Innan pensionen arbetade hon som enhetschef inom offentlig sektor, ett jobb med mycket ansvar, snabba beslut och ibland långa arbetsdagar. Britta bor tillsammans med sin man i en trerumslägenhet i de centrala delarna av Umeå. När dottern behövde ett större boende för sin växande familj blev lösningen att byta huset på Grubbe mot dotterns lägenhet. Britta spenderar mycket tid med sin familj, hon försöker hjälpa till så mycket hon bara kan med att hämta och lämna på förskola och skola samt agera barnvakt när det behövs. Att vara barnvakt är en naturlig del av Brittas liv och det har det varit sen redan innan hon gick i pension. Det gick till och med så långt att det blev stressigt att försöka hinna med både sitt jobb, vardagssysslor, barnbarnen och att ibland försöka hälsa på äldre släktingar som behöver både sällskap och hjälp. Nu efter pensionen njuter Britta av att kunna ta lediga förmiddagar, ta sovmorgon och att läsa tidningen länge. På eftermiddagen har Britta ofta ett fullsatt schema och det är så hon vill ha det. Britta tycker att en riktigt bra dag är en dag då man har fått göra något värdefullt för någon annan, då blir man även glad själv. Hon

vet att hon borde ägna sig mer åt sig själv, att motionera mer regelbundet och kanske även tänka mer på vad hon äter. Hälsa är något hon värdesätter högt och hennes önskan inför framtiden är just att få fortsätta må bra och kunna fortsätta att vara en tillgång för sin familj.

Kommer det finnas en plats för mig på någon typ av boende när jag väl behöver det?

Den största förändringen som Britta upplever att pensionen har inneburit är att det sociala nätverket krymper, det naturliga umgänget med arbetskamraterna försvinner och det gäller att själv söka upp olika sociala sammanhang. Brittas största rädsla inför framtiden är just att bli isolerad, ensam och kanske till och med fånge i sitt eget hem. Hennes lägenhet ligger på tredje våningen i ett äldre hus som saknar hiss. Hon vet att hennes barn kommer att komma och hälsa på henne och att de kommer att se till att hon inte far illa. Britta har väldigt goda erfarenheter av hemtjänsten från tidigare då hennes mamma fortfarande levde, men osäkerheten finns kvar. Kommer det finnas en plats för mig på något typ av boende när jag väl behöver det? Eller kommer jag kanske att få vänta i flera år, sovandes i vardagsrummet eftersom dörren till sovrummet är för trång för rullatorn?

Britta tycker själv att det borde finnas någon typ av incitament för att öka rörligheten på bostadsmarknaden. Så att gamla par eller ensamma flyttar ifrån sina för stora lägenheter eller hus till något mindre. Att de gamla kan lämna plats för barnfamiljerna och få något mer anpassat. Kanske en mindre lägenhet på markplan med allmänna utrymmen för gemenskap. Britta tycker att hon och hennes man har det väldigt bra, pensionen räcker till det de behöver och har även satt guldkant på tillvaron genom att köpa sig en liten stuga med trädgård. Men det var svårt att sätta sig in i, förstå och planera sin pension och uttaget av pensionspengar. I slutändan känner hon sig nöjd med sitt val men det var som att sätta sig in i en helt ny vetenskap. Behöver det verkligen vara så krångligt?

Britta i personporträtt 1 tillhör gruppen som har ett litet behov av stöd. Att kunna bibehålla en aktiv livsstil och kunna ägna sig åt sina intressen och sin familj är mycket viktigt. För att detta ska vara möjligt är en god hälsa en nyckelfaktor. Därför prioriteras förebyggande insatser.

Förebyggande insatser

Äldre och deras anhöriga ska känna sig trygga med det stöd och den hjälp som äldreomsorgen utför. Trygghet och välbefinnande är en individuell upplevelse men all verksamhet har ett ansvar att ge förutsättningar för detta. Inom hemtjänsten och på vård- och omsorgsboenden är ett viktigt mål att öka kontinuiteten och minska antalet olika personal som utför insatser hos en person.

En annan viktig del är uppsökande och förebyggande verksamhet. Information om vilket stöd som kommunen erbjuder ska vara enkelt att få tag på. Det är viktigt att arbeta förbyggande för att skapa förutsättningar för den äldre att kunna bo kvar hemma med en god livskvalitet. Verksamheten ska vara mer individanpassad med flexibla lösningar för den enskilda personen. Med ett tydligare fokus på vad den enskilde personen själv vill och behöver ha för hjälp utifrån behov och önskemål från den enskilde personen och dess anhöriga.

Öppna träffpunkter för äldre, utan krav på biståndsbeslut, är en viktig del i det förebyggande arbetet och bör utformas mer flexibelt för att nå fler. De ska vara utformade så att det är lätt att ta sig dit och erbjuda ett varierat utbud av aktiviteter som passar många. Om en träffpunkt finns i närområdet så ger det större möjligheter för fler personer att besöka verksamheten.

Frivilligcentralen i Umeå har en viktig roll för att samordna volontärer som kan bidra till att skapa en god livskvalitet och en meningsfull tillvaro för äldre personer. Frivilligcentralen förmedlar kontakten mellan människor som vill bidra och människor som efterfråga medmänskligt stöd och hjälp. Volontärernas insatser syftar främst till att underlätta och stödja äldre i sin livssituation. Frivilligcentralen är en ideell organisation som drivs av Röda Korset och fem pensionärsorganisationer med stöd av Umeå kommun. Det sker även samverkan med olika studieförbund, andra organisationer, föreningar och både offentliga och privata verksamheter.

Strategier

- Den äldres inflytande över de insatser som utförs ska stärkas.
- Den äldre ska ha nära till träffpunkter och aktiviteter.
- Volontärer ska bidra till god livskvalitet och en meningsfull tillvaro för Umeås äldre.

Medelhögt behov stöd

Personporträtt 2: Dagmar 89 år

I en trerummare på Ersboda bor Dagmar 89 år tillsammans med sin katt. Dagmar har en synnedsättning, en utsliten sena i armen och problem med yrsel. Detta gör att hon är beroende av hemtjänst flera gånger om dagen. Hon har hjälp med bland annat matlagning, inköp, städning och att komma ut på promenader. Dagmar har även tillgång till färdtjänst för att kunna ta sig längre sträckor. Hemtjänstens schema är något som har stor inverkan på Dagmars liv. Dagen börjar när hemtjänsten kommer någon gång mellan kl. 07.00 och 07.30 och följer sedan ett mönster som ser ganska så lika ut dag för dag. Dagmar tycker att det är jobbigt att hela tiden vara styrd av dessa tider. Att vänta och vänta lite till om personalen är försenad. Men det som Dagmar tycker är allra jobbigast är att hon aldrig vet vem som ska komma. Dagmars synnedsättning gör att hon inte heller kan se vem det är. Hon kan aldrig riktigt slappna av, speciellt på morgonen känner hon sig sårbar när hon inte är riktigt vaken och bara har nattlinnet på sig. Det har hänt att hon låst sovrumsdörren för att hon inte känt sig trygg, kanske att rösten som kom in genom ytterdörren inte lät bekant.

"Om det inte vore för denna ständiga väntan"

Dagmar försöker att själv se till att hon är vaken och gärna uppe ur sängen innan första besöket, för att vara på den säkra sidan. Några i personalen känner hon bättre och hon vet att de kan sina sysslor, men alla dessa vikarier kan det inte. Hon känner att hon alltid måste tala om hur man gör innan de kan hjälpa henne. Hon har fått förklara allt från hur man kokar potatis, grundläggande hygien och hur kattlådan ska tömmas. Mangeln i tvättstugan har hon fått demonstrera flera gånger. Dagmar har hela sitt liv arbetat i livsmedelsaffär främst med charkprodukter och färsk fisk så hon vet hur viktigt det är med hygien och ordning. Trots att Dagmar har en historia av fallolyckor

tycker hon att motion och att röra på sig är viktigt, hon går ut minst en gång i veckan med hjälp av hemtjänstens personal och sin rullator. Att hålla sig rörlig och frisk är viktigt. Dagmar har inte någon nära anhörig i Umeå men hon har en väninna och tycker själv att hon har mycket goda grannar. De frågar hur hon mår, pratar lite och hjälper ibland till. Väninnan och Dagmar brukar numera mest höras av via telefon, då brukar de prata om allt möjligt. Dagmar trivs i sitt hus och i sin lägenhet och hennes största skräck är att hamna på "institution", med personer som är mycket sjukare än hon själv.

Dagmar i personporträtt två tillhör gruppen som har ett medelhögt behov av stöd. Här finns personer som fortfarande bor kvar hemma men med olika nivå av stöd från hemtjänst. Det finns ett stort spann inom denna grupp när det kommer till rörlighet. Det finns även en brytpunkt där många förändringar sker, exempelvis från att kunna ta dig utanför ditt hem till att du av olika orsaker spenderar din mesta tid hemma. Den största skillnaden är den sociala kontakten som ofta utgår från att du på ett eller annat sätt kan ta dig till träffpunkter och aktiviteter. När denna sociala sfär försvinner är det främst anhöriga och hemtjänsten som du möter i ditt dagliga liv.

Boende, samhällsplanering och infrastruktur

I Umeå kommun bor år 2017 121 000 invånare. Till 2025 förväntas befolkningen öka med knappt 13 000 personer. Gruppen "yngre äldre" (65–79 år) växer med 2 000 personer och gruppen "äldre äldre" (80-år) ökar med 2 200. En högre andel äldre medför större krav på bostäder anpassade utifrån olika förutsättningar. Analyser visar på att drygt en fjärdedel av befolkningen över 65 år bor i småhus som inte alltid är anpassade efter äldres behov. Bostads- och boendefrågor kommer därmed att bli allt viktigare.

Ett varierat utbud av boendeformer behövs

Tillgänglighet och goda kommunikationer till service, social gemenskap och natur är faktorer av stor betydelse för äldres välmående och hälsa. Det är därför viktigt att kommunen arbetar för att tillgodose de äldres behov i all samhällsplanering. Kommunens bostadsförsörjnings-program 2017–2024 vill stimulera tillkomsten av attraktiva mellanboenden för äldre med god tillgänglighet, exempelvis senior- eller trygghetsbostäder. Ett varierat utbud bidrar också till ökad rörlighet på bostadsmarknaden och skapar flyttkedjor som gynnar flera åldersgrupper och Umeås fortsatta utveckling och tillväxt.

Nyproduktion till rimligt pris

Behovet av anpassade bostäder behöver mötas upp av flera aktörer på den ordinarie bostadsmarknaden. I dagsläget finns en brist på dessa så kallade mellanboendeformer

även om vi sett ett ökat byggande de senaste åren. En svårighet med att tillgängliggöra mellanboendeformer för den breda gruppen äldre är att inom nyproduktion kunna garantera att boendekostnaden för de som flyttar in hamnar på en rimlig nivå jämfört med deras gamla boende.

För mellanboende krävs ett aktivt val

Det är viktigt att den enskilde personen tar ett ansvar kring boendefrågan och ser över vilka alternativ som finns när det gäller ett bra boende när man blir äldre. Det finns igen gemensam kö för alla boendeformer i Umeå utan här krävs ett aktivt val av den äldre att själv ställa sig i respektive kö.

När personer passerar 80 år vet vi att behovet av vård- och omsorgsboende ökar markant. En långsiktig lokalförsörjningsplanering behöver säkra kommunens behov av framtida vård- och omsorgsboenden för att möta denna efterfrågan. Kommunen behöver även säkerställa att befintliga lokaler och bostäder används på bästa sätt.

Definitioner - olika boendeformer för äldre

Ordinärt boende: Bostäder på den reguljära bostadsmarknaden, exempelvis hyres- och bostadsrätter eller småhus.

Trygghetsboende: En boendeform på den reguljära bostadsmarknaden i form av hyresrätt där det kan finnas personal dagligen som på kan stödja de boende under vissa angivna tider, samt utrymmen för de boendes samvaro, måltider, hobby och rekreation. Bostäderna är oftast reserverade för hushåll där minst en person har fyllt 70 år. Ej biståndsbeviljad enligt Socialtjänstlagen.

Seniorboende: Begreppet används ofta som samlingsnamn för bostäder riktar sig till personer för äldre. Många seniorbostäder är byggda med god fysisk tillgänglighet samt med möjligheter till social samvaro. Ej biståndsbeviljad enligt Socialtjänstlagen.

Mellanboende: Samlingsnamn för seniorboende, trygghetsboende eller andra former av anpassade boenden för äldre. Ej biståndsbeviljad enligt Socialtjänstlagen.

Särskilt boende: Benämns även äldreboende, serviceboende eller vård- och omsorgsboende. Umeå kommun använder sig av benämningen vård- och omsorgsboende. Vänder sig till personer med omfattande vård- och omsorgsbehov efter en individuell behovsbedömning och beslut av kommunens biståndshandläggare enligt Socialtjänstlagen.

Strategier

- De äldre ska i god tid få information och stöd att planera sitt framtida boende
- De äldres behov av olika typer av bostäder ska vara grunden för kommunens planering

- Det kommunala bostadsbolaget AB Bostaden har ett särskilt ansvar för att bygga olika boendeformer för äldre

Högt behov av stöd

Gustav 85 år

Gustav bor på ett vård- och omsorgsboende en bit utanför Umeå, han trivs bra och tycker mycket om personalen, "de är riktigt fina" som han uttrycker det. Gustav har förut varit lantbrukare och tycker det är skönt att bo utanför stan där man får fortsätta se naturen. Helst skulle han velat bo kvar i det lilla samhälle där han växt upp och bott större delen av sitt liv eftersom han har många bekanta där. Men där finns inget lämpligt boende för honom. Gustav är väldigt svag i alla muskler i kroppen och tar sig fram med hjälp av rullstol. Det största problemet som Gustav upplever är dock den kraftiga yrsel han lider av, vissa dagar är det värre än andra. Gustav har även "en kiss-mojäng på magen" som kräver en viss skicklighet från personalens sida för att det ska fungera optimalt. Just att få den hjälp som han behöver och att personalen vet hur saker ska göras för att fungera är viktigt för Gustav. Det gör en stor skillnad om allt fungerar smidigt i vardagen och det går att undvika situationer där det till exempel helt i onödan kommer kiss i hela sängen.

Gustav uppskattar att ha någonting att se fram emot i vardagen. På boendet finns ett aktivitetsschema som Gustav brukar utnyttja, bara huvudet är ok och yrseln inte ställer till det för mycket. Det kan vara allt från bingo, frågesport, sittgympa, filmvisning och musikunderhållning. Just musik uppskattar Gustav lite extra mycket, det är så trevligt när dem kommer till boendet och han kan gå och titta, ofta är de mycket duktiga. Det är bara synd tycker Gustav att han är den ende från sin avdelning som brukar vilja delta i aktiviteterna.

"Livskvalité är att få den hjälp man behöver"

Små extra matupplevelser sätter guldkant på tillvaron, redan långt före den speciella dagen och långt efter. Att få surströmming, nätting eller en pizza och pubkväll är händelser som stannar kvar i minnet. Vissa dagar känns dock väldigt långa. Gustav har

själv ordnat med fler aktiviteter i vardagen, bland annat har han lärt känna en volontär som brukar komma och dricka kaffe och prata. De åker in till stan ibland och fikar eller äter parisare på hamburgerrestaurang. En gång åkte de till IKEA. Men oftast så går de ut på en promenad, eftersom det är viktigt med motion och frisk luft.

Gustav har en bärbar telefon som oftast följer med honom vart han går, den är viktig för honom. Han vet bara en person till som har en egen telefon på avdelningen. Gustavs svåger köpte telefonen till honom och såg till att den kopplades in. Telefonen är Gustavs kontaktväg till sina två syskon, en bror i Stockholm och en syster i Umeå. Ibland så ringer han även sin nya vän och pratar en stund. Innan hans fru gick bort pratade han varje dag med henne i telefon. De bodde på var sin enhet men på samma boende ett tag. Då bodde de på ett annat boende inne i stan. Gustav känner att det boendet hade sämre förutsättningar bland annat för aktiviteter. Det är bättre här där det är modernare och mer anpassat. Det enda Gustav skulle vilja ha som inte finns är en bättre ramp till ytterdörren, han har sagt till men det händer inget. Ingen verkar heller kunna svara på vad som kommer att hända med rampen.

Gustav i det tredje personporträttet tillhör gruppen som har ett högt behov av stöd. Denna grupps behov av stöd och önskningar är "det allra nödvändigaste". Det handlar om att vardagen ska fungera så smidigt som möjligt och att man får den vård som behövs. Därmed är vård och omsorg det tredje prioriterade området under den närmaste tioårsperioden.

Vård och omsorg

Äldres delaktighet och inflytande över sina liv och i samhället är en grundläggande förutsättning för välbefinnande. På samma sätt kan motsatsen påverka livskvalitet och hälsa negativt. Äldreomsorgens ska ha ett personcentrerat arbetssätt och vara flexibel utifrån den äldres behov. Målet är att egna förmågor och resurser ska tas till vara och utvecklas så långt det är möjligt. Verksamheten ska arbeta hälsofrämjande där hänsyn tas till människans hela livssituation. På så sätt ger verksamheten förutsättningar och möjligheter till självständighet och meningsfullhet för den äldre med stöd och insatser från kommunen. En annan viktig del är samverkan med andra aktörer runt den äldre, exempelvis landstingets hälso- och sjukvård.

Socialtjänstlagen anger allas rätt till en skälig levnadsnivå. Vad som anses vara skäligt kan skilja sig mellan en person och en annan. Biståndsbeslut om stöd och hjälp utgår alltid från en individuell bedömning. Kraven för god vård och hög patientsäkerhet ska uppnås utifrån Hälso- och sjukvårdslagen och Patientsäkerhetslagens intentioner. Den äldres ställning ska även säkerställas enligt Patientlagen vad gäller integritet, självbestämmande och delaktighet.

Livskvalitet för många äldre som bor på ett vård- och omsorgsboende är att få den hjälp man behöver för att klara vardagen. Det är inte alltid ett brett utbud av aktiviteter som efterfrågas, utan samtal i olika former är den aktivitet som många önskar sig.

De anhörigas roll är en viktig del i den äldres vardag och omsorg. Anhöriga kommer att få en ökad betydelse i och med att andel äldre personer ökar. Idag finns ett antal insatser som stöd till anhöriga, exempelvis anhörigkonsulenter, flexibel avlösning, anhörigutbildning och samtalsgrupper. Anhörigkonsulenterna i Umeå arbetar direkt med anhöriga för att ge råd och stöd till personer som vårdar en närstående. Flexibel avlösning riktar sig till anhöriga som inte kan lämna sin närstående mer än korta stunder. Stödet ska bidra till att den anhörige och närstående ska bo kvar hemma. Alla anhörigvårdare erbjuds anhörigutbildning när uppdraget inleds. Det finns utbildning med fokus på demens och det erbjuds även utbildning i förflyttningsteknik. Anhörigkonsulenterna anordnar samtalsgrupper för anhöriga som vill möta andra i liknande situation.

Strategier

- Den äldre ska ges inflytande och trygghet genom ett personcentrerat arbetssätt
- Den äldres anhöriga är en viktig resurs och ska ges stöd i sin roll

Digital transformering och välfärdsteknik

Digital transformering är förändringen som sker i samband med tillämpningen av digital teknik. Förändringen möjliggör nya innovationer och ökad kreativitet i hela verksamheten istället för att bara förbättra och stödja traditionella metoder. Den fortsatta satsningen på välfärdsteknik inom äldrenämndens verksamheter är första steget mot en digital transformering av äldreomsorgen.

Välfärdsteknik omfattar olika typer av tekniska lösningar som syftar till att behålla eller öka trygghet, aktivitet, delaktighet och självständighet. Att använda teknik inom äldreomsorgen kompletterar och stöttar också personalen i deras arbete. Teknikförsörjningsplanen som fastställts av nämnden ligger till grund för hur verksamheten arbetar med införandet av olika typer av välfärdsteknik.

Utvecklingen inom världsteknik går framåt och det finns många produkter på marknaden som kan underlätta vardagen och öka säkerheten för såväl personal som brukare. Det är viktigt att bevaka och arbeta för nya möjligheter till utveckling av verksamhet och hjälpmedel för att underlätta för både personal, vårdtagare, enskilda

personer och anhöriga. Övergången till en ökad digitalisering tar tid och det är viktigt att det finns en delaktighet och förtroende hos alla berörda parter.

Verksamheterna inom vård och omsorg i Umeå kommun använder i allt högre utsträckning olika former av tekniskt stöd. Den ökande teknikanvändningen kan bland annat förklaras genom en allt snabbare teknisk utveckling. I jämförelse med andra sektorer kan dock vård- och omsorgssektorn fortfarande generellt sägas ha en lägre mognad sett till användningen av teknik. Konsekvensen av detta kan bland annat ses i en relativt hög förekomst av manuella arbetsuppgifter, arbetsuppgifter som med hjälp av tekniskt stöd och digitalisering skulle kunna förenklas eller automatiseras. Vissa av de tekniska stöd som används är inte heller anpassade efter de krav som ställs för exempelvis dokumentation och rapportering, vilket genererar tidskrävande administration.

Teknikförsörjningsplanen tar upp att verksamheterna inom vård- och omsorg i Umeå kommun står, liksom övriga kommuner i landet, inför stora utmaningar. Den demografiska utvecklingen, med en allt större andel äldre och en minskad andel befolkning i arbetsför ålder, slår med dubbel kraft mot vård- och omsorgssektorn då den medför ett ökat behov av vård och omsorg samtidigt som den minskar skatteunderlag och tillgängligheten till arbetskraft. För att säkra en bibehållen, eller ökad, kvalitet inom vård och omsorg i Umeå kommun krävs resurseffektiva verksamheter som ständigt utvecklas och anammar nya arbetssätt och metoder utifrån tillgängligt stöd och kunskap. Den tekniska utvecklingen medför att teknik utgör en allt viktigare del av såväl stöd i det dagliga arbetet som källa till kunskap och evidensbaserad praktik.

I Umeå kommuns kompetensförsörjningsplan anges att genom tekniska lösningar kan arbetet inom vård och omsorg effektiviseras så att resurserna kan användas mer kvalitativt. Att arbeta inom vård och omsorg innebär mänskliga möten och dessa kommer fortsättningsvis vara viktiga. Tekniken kan dock förändra förutsättningarna för dessa. Den tekniska utvecklingen reser också etiska frågor. Även om en tjänst är möjlig att lösa med tekniska lösningar är det kanske inte lämpligt ur etiska aspekter. Den tekniska utvecklingen kommer även att ställa krav på annan kompetens hos kommunens medarbetare.

Strategier

- Verksamheten ska nyttja den potential som den digitala transformationen och välfärdsteknik medför

Kommunikation och information

Alla människor ska bemötas utifrån sin unika person och verksamheten ska bygga på respekt för människors lika värde. Hur verksamheten kommunicerar är en viktig del i bemötandet och en grund för trygghet. Kommunikationen ska vara anpassad efter varje persons behov och förutsättningar. Det gäller till exempel de som har svårigheter att kommunicera på grund av en demenssjukdom, funktionsnedsättning, annat modersmål än svenska eller de personer som använder teckenspråk. Ett personcentrerat förhållningssätt innebär att lyssna och tolka vad personen vill förmedla och förklara så att den förstår. Detta ska vara en del i den vidareutbildning som medarbetarna ska erbjudas.

Genom en utvecklad medborgardialog, i olika former, kan äldre, anhöriga och företrädare för kommunen på olika nivåer kan diskutera aktuella frågor. Träffpunkter är ett exempel på platser där detta skulle kunna anordnas. God information skapar också tydlighet kring rättigheter och ger förutsättningar för rätt förväntningar kring de insatser och service som kommunen kan erbjuda.

Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk ska skydda Sveriges nationella minoriteter, stärka deras möjligheter och rättigheter till inflytande och främja minoritetsspråken och deras kultur. Minoritetsarbetet är ett viktigt arbete som ska genomsyra alla verksamheter i kommunen. Inom äldreomsorgen handlar det till exempel om att arbeta för att nå ut till och underlätta vardagen för olika minoritetsgrupper, genom riktade träffpunkter och att erbjuda hemtjänst och vård och omsorgsinsatser på olika minoritetsspråk.

Strategier

- Information som är viktig för de äldre ska finnas lättillgänglig på kommunens hemsida
- Kontinuerlig dialog ska föras med de äldre för att utveckla verksamheten och för att få en bild av vad som är viktigt för äldre i Umeå kommun
- Minoritetsarbetet ska genomsyra alla verksamheter inom äldreomsorgen

Kompetensförsörjning

Den viktigaste resursen inom kommunen är kompetenta och engagerade medarbetare. En väl fungerande kompetensförsörjning innebär att verksamheterna har medarbetare med rätt kompetens för att uppnå de mål som verksamheterna har. Verksamheterna inom vård och omsorg är beroende av anpassade lokaler, kompetenta medarbetare och teknik för att kunna utföra sitt uppdrag.
Kompetensförsörjningsplanen för vård och omsorg anger hur verksamheten ska arbeta strategiskt med kompetensfrågorna.

Äldreomsorgen står inför stora utmaningar under de kommande åren. Behovet av utbildad personal för att klara pensionsavgångar och nyrekryteringar är stora. Lika viktigt är att behålla och kompetensutveckla befintlig personal för att vara en attraktiv arbetsgivare. Förutsättningar ska ges för medarbetare till inflytande och delaktighet. För att få fler intresserade av att arbeta inom vård och omsorg finns det olika vägar in, såsom verksamhetsförlagd utbildning, praktik för att prova på yrket, extratjänster och traineejobb. Alla verksamheter ska öppna upp sina verksamheter för studenter och praktikanter. Kontinuerlig kompetensutveckling av befintlig personal är nödvändig för att möta de äldres behov och attrahera och behålla personal.

För att klara den långsiktiga kompetensförsörjningen krävs ett systematiskt, samordnat och långsiktigt arbete i samarbete mellan medarbetare och chefer i verksamheterna, personalfunktionen och fackliga organisationer. Framgångsfaktorer i konkurrensen om kompetent personal är att Umeå kommun uppfattas som en bra arbetsgivare och att verksamheterna inom vård och omsorg uppfattas som attraktiva arbetsplatser.

Med en större andel äldre i befolkningen följer ökade behov av vård och omsorg. Svårigheterna att rekrytera personal ökar då det är fler som lämnar arbetsmarknaden på grund av pensioneringar än det finns nytillträdande ungdomar. Konkurrensen om arbetskraften mellan olika branscher kommer därmed att öka. En annan utmaning är invånares allt högre krav på samhällets välfärdstjänster. Äldre vill själva kunna välja hur och när olika insatser utförs och att dessa kännetecknas av trygghet, aktivitet, självständighet och delaktighet. En ökad andel äldre ställer krav på flerspråkig personal.

Välfärdsjobben inom vård och omsorg är meningsfulla, med stora möjligheter både att göra skillnad för andra och att träffa många människor i sitt dagliga arbete. Engagerade medarbetare som harinflytande och tar ansvar på jobbet kommer bättre till sin rätt och bidrar mer till verksamhetens utveckling. De blir också bättre ambassadörer för sina jobb och förutsättningarna ökar för att medarbetare vill stanna och utvecklas på sin arbetsplats.

Utveckling och förändring i verksamheterna medför också behov av kompetensutveckling. Genom att satsa på kompetensutveckling för medarbetare ökar kommunens attraktivitet som arbetsgivare. Det är viktigt att utveckla modeller som håller långsiktigt, så att villkoren för kompetensutveckling blir hållbara över tid.

Strategier

- Alla medarbetare ska ges förutsättningar till utveckling i sin yrkesroll
- Alla medarbetare ska ha en god arbetsmiljö och möjlighet till delaktighet i arbetet